

INSTRUKCJA nr 2/2018

DYREKTORA GENERALNEGO SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

z dnia 21 listopada 2018 r.

W SPRAWIE POSTĘPOWANIA Z OSADZONYMI Kobietami

Na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U z 2018 r. poz. 652, 1010 i 1387) zarządza się, co następuje:

§ 1. Instrukcja określa czynności i zadania związane z organizacją i prowadzeniem w zakładach karnych i aresztach śledczych, zwanych dalej „jednostkami penitencjarnymi”, oddziaływań wobec skazanych, ukaranych i tymczasowo aresztowanych kobiet, zwanych dalej „kobietami”.

§ 2. Oddziaływania wobec kobiet polegają na dostosowaniu do ich potrzeb zakresu i form:

- 1) opieki psychologicznej;
- 2) opieki wychowawczej;
- 3) opieki medycznej;
- 4) nadzoru ochronnego.

§ 3. Oddziaływania wobec kobiet w zakresie opieki psychologicznej obejmują w szczególności:

- 1) udzielanie wsparcia psychologicznego oraz monitorowanie stanu psychicznego;
- 2) diagnozowanie obszarów problemowych i formułowanie zaleceń dotyczących ich korekcji;
- 3) diagnozowanie sytuacji rodzinnej, wspieranie w utrzymywaniu relacji rodzinnych, w szczególności z małoletnimi dziećmi;
- 4) pomoc w budowaniu sieci wsparcia społecznego;
- 5) redukcja napięcia emocjonalnego.

§ 4. Oddziaływania wobec kobiet w zakresie opieki wychowawczej obejmują w szczególności:

- 1) prowadzenie regularnych rozmów wychowawczych w celu rozpoznania sytuacji osobistej, rodzinnej i bytowej;
- 2) pogłębianie informacji o sytuacji rodzinnej w zakresie utrzymywania więzi z osobami bliskimi;
- 3) diagnozowanie pod kątem kierowania do odpowiednich programów resocjalizacji;
- 4) prowadzenie programów resocjalizacji;
- 5) zapewnianie pomocy w readaptacji społecznej w zależności od sytuacji życiowej.

§ 5. Programy, o których mowa w § 4 pkt 3, powinny uwzględniać w szczególności problematykę:

- 1) osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc;
- 2) profilaktyki uzależnień;
- 3) kształtowania właściwych postaw rodzicielskich, sprawowania opieki nad dziećmi;
- 4) radzenia sobie z emocjami i stresem;

- 5) praktycznych umiejętności społecznych;
- 6) pomocy prawnej;
- 7) praw kobiet.

§ 6. 1. Oddziaływania wobec kobiet, w zakresie opieki medycznej, w tym badań wstępnych i okresowych, powinny uwzględniać specyfikę problematyki zdrowotnej kobiet i polegać na:

- 1) udzielaniu świadczeń zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem fizjologii kobiecej, między innymi poprzez zapewnienie dostępu do lekarzy specjalistów, w tym ginekologa;
- 2) udzielaniu świadczenia zdrowotnego w obecności funkcjonariusza tej samej płci;
- 3) prowadzeniu zajęć edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia.

2. W jednostkach penitencjarnych przeznaczonych dla kobiet należy zapewnić właściwe warunki higieniczne poprzez między innymi rozszerzenie asortymentu artykułów kantyny o wybrane środki higieniczne.

3. Oddziaływania, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się odpowiednio względem kobiet w okresie ciąży, ze szczególnym uwzględnieniem instrukcji nr 3/2017 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 26 lipca 2017 r. w sprawie postępowania z osadzonymi ciężarnymi.

§ 7. Oddziaływania wobec kobiet, w zakresie nadzoru ochronnego, mają na celu zapewnienie im bezpieczeństwa i polegają w szczególności na:

- 1) odpowiednim doborze funkcjonariuszy pełniących obowiązki w kontakcie z kobietami;
- 2) zwracaniu szczególnej uwagi na zmiany w nastroju, zachowaniu, wyglądzie i przekazywaniu swoich spostrzeżeń wychowawcy lub przełożonym;
- 3) pełnieniu służby oddziałowej przez funkcjonariusza kobietę.

§ 8. 1. Kobiety osadza się w jednostkach penitencjarnych przeznaczonych dla kobiet lub w wyodrębnionych oddziałach.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się osadzenie kobiet w innym oddziale. Decyzję w tym zakresie podejmuje dyrektor jednostki penitencjarnej po zapoznaniu się ze stanowiskiem kierowników działów penitencjarnego i ochrony, a w przypadku tymczasowo aresztowanych kobiet także kierownika działu ewidencji.

§ 9. W oddziałach, o których mowa w § 8 ust. 1, do prac porządkowych oraz pomocniczych w miarę możliwości zatrudnia się kobiety. W przypadku wykonywania prac przez mężczyzn zapewnia się odpowiedni nadzór.

§ 10. Jednostki penitencjarne przeznaczone dla kobiet lub wyodrębnione oddziały powinny dysponować poza świetlicą i oddzielnym pomieszczeniem do kontroli osobistej w miarę możliwości:

- 1) salą edukacyjną do realizacji programów resocjalizacji;
- 2) salą do zajęć ruchowych;
- 3) zapleczem socjalnym w postaci pomieszczenia lub kąpika wyposażonego w urządzenia gospodarstwa domowego typu lodówka, kuchenka, piekarnik, naczynia;

- 4) pomieszczeniem gospodarczym, które może pełnić funkcję pralni, suszarni, prasowni.

§ 11. W celu zapewnienia optymalnych warunków do utrzymywania kontaktu osadzonych, w tym kobiet z osobami bliskimi, w szczególności z dziećmi, w jednostkach penitencjarnych należy:

- 1) w pierwszej kolejności udzielać widzeń osobom odwiedzającym z małymi dziećmi oraz osobom niepełnosprawnym;
- 2) dostosować poczekalnie dla odwiedzających do przebywania dzieci;
- 3) tworzyć w sali widzeń i regularnie doposażać kącki zabaw;
- 4) w miarę możliwości wyodrębnić oddzielne pomieszczenia do widzeń z małymi dziećmi oraz osobami niepełnosprawnymi;
- 5) skierować odpowiednią liczbę funkcjonariuszy do realizacji widzeń w celu zapewnienia sprawnej realizacji widzeń.

§ 12. Instrukcja wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 2018 r.

Uzasadnienie

Wydanie instrukcji ma na celu określenie czynności i zadań związanych z prowadzeniem w jednostkach penitencjarnych różnego rodzaju oddziaływań wobec skazanych, ukaranych i tymczasowo aresztowanych kobiet, a w konsekwencji zmierzać do zwiększenia zindywidualizowania odbywania kary pozbawienia wolności względem kobiet.

Instrukcja ma również na celu podniesienie standardów pracy penitencjarnej względem kobiety, ze szczególnym uwzględnieniem psychicznej i fizycznej odrębności kobiet, większej wrażliwości kobiet na różnego rodzaju ograniczenia i niedogodności związane z izolacją penitencjarną, w tym ograniczenia związane z pełnieniem roli matki.

Od kilku lat następuje powolny wzrost liczby kobiet przebywających w warunkach izolacji penitencjarnej. Aktualnie stanowią one około 4% populacji osób osadzonych.

Tabela przedstawia liczbę osadzonych kobiet oraz populację osadzonych kobiet na tle ogólnej liczby osób osadzonych w latach 2014–2018.

data	liczba osadzonych ogółem	liczba osadzonych kobiet (procent w populacji osadzonych)
30.06.2014	78959	2641 - 3,34%
31.01.2015	77872	2561 - 3,28%
30.06.2015	75691	2631 - 3,47%
29.02.2016	71764	2495 - 3,47%
31.10.2016	71696	2551 - 3,55%
31.03.2017	74313	2766 - 3,72%
31.12.2017	73822	2873 - 3,89%
28.02.2018	75368	2998 - 3,97%
31.08.2018	73524	3063 - 4,16%

Jednocześnie w wyniku zmian organizacyjnych zmniejszono liczbę jednostek penitencjarnych przeznaczonych wyłącznie dla kobiet, które od lat specjalizowały się w prowadzeniu oddziaływań wobec kobiet. W celu uzupełnienia brakujących miejsc zmieniono przeznaczenie Aresztu Śledczego w Środzie Wielkopolskiej, a podległy tej jednostce penitencjarnej Oddział Zewnętrzny w Pobiedziskach przeznaczono do odbywania kary pozbawienia wolności wyłącznie przez kobiety. Ponadto w Zakładach Karnych w Goleniowie i w Rzeszowie utworzono wyodrębnione oddziały dla osadzonych kobiet.

Optymalnym rozwiązaniem byłoby zapewnienie wszystkim osadzonym kobietom miejsc w jednostkach penitencjarnych przeznaczonych wyłącznie dla kobiet. Uwzględniając jednakże stan faktyczny, czyli funkcjonowanie oddziałów kobiecych w jednostkach penitencjarnych, w których przebywają również mężczyźni, niezbędnym stało się opracowanie wytycznych i zasad zapewniających komfort i bezpieczeństwo przebywającym w nich kobietom.